

Вошевська Ольга Володимирівна

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
природничих факультетів КНУ ім. Т. Шевченка*

Вошевская Ольга Владимировна

*кандидат педагогических наук,
доцент кафедры иностранных языков
природоведческих факультетов КНУ им. Т. Шевченка*

Voshchevska Olga V.

*associate professor of the department
of English for natural sciences,
Kyiv National University named after Shevchenko*

ВЗАЄМОВПЛИВ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ТА ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

ВЗАИМОВЛИЯНИЕ ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ И ИМИДЖА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

INTERINFLUENCE OF LEADERSHIP SKILLS AND IMAGE OF HIGHER SCHOOL TEACHERS

Анотація. В статті дається тлумачення терміну «лідер», зазначаються риси, які притаманні викладачам-лідерам. Акцент також робиться на важливості правильного іміджу, на структурі особистого іміджу та важливості формування правильного педагогічного іміджу. Наводиться приклад анкети визначення рейтингу викладача вищого навчального закладу.

Ключові слова: лідер, викладач, імідж, педагогічний імідж, рейтинг викладача, студенти, вищий навчальний заклад.

Аннотация. В статье дается толкование термина «лидер», указываются черты, которые присущи преподавателям-лидерам. Акцент также делается на важности правильного имиджа, на структуре личного имиджа и важности формирования правильного педагогического имиджа. Приводится пример анкеты определения рейтинга преподавателя высшего учебного заведения.

Ключевые слова: лидер, преподаватель, имидж, педагогический имидж, рейтинг преподавателя, студенты, высшее учебное заведение.

Summary. The author of the article gives interpretation to the term «leader», identifies characteristics that are inherent to leader lecturers. Emphasis is also made on the importance of the right image, on the structure of the personal image and necessity of the right formation of pedagogical image. Here is given an example of defining the lecturer's rank at higher educational establishment.

Key words: a leader, a lecturer, image, pedagogical image, teacher's rating, students, higher educational institution.

Формування особистості майбутнього фахівця, розвиток професійних, світоглядних якостей значною мірою залежить від викладача вищого навчального закладу. Педагоги, які творчо захоплені навчальною дисципліною, проблемами спеціальності, мають активну життєву позицію, широке коло інтересів, працюють над вдосконаленням педагогічної майстерності

ефективно впливають на формування позитивного ставлення студентів до оволодіння майбутнім фахом, активізуючи при цьому їх розумову діяльність [3].

Сучасний викладач повинен не тільки знати бездоганно свій предмет, але й вміти згуртувати слухачів, даючи вектор розвитку для студентів, колективу, рухаючись разом з ними.

Своїми вчинками, поведінкою викладач повинен бути прикладом для наслідування, лідером для своїх студентів.

Викладач-лідер, це людина, яка повинна вміти виявляти найважливіші проблеми і сприяти роботі інших у знаходженні креативних рішень традиційних проблем. Слово «лідер» — тлумачиться, як особа, яка є достатньо авторитетною, щоб управляти групою людей. Простішими словами, це та особа — за якою люди слідує, хто згуртовує людей до дії стосовно спільної мети [13]. Лідер — це людина, яка не тільки може бути прикладом для інших, але й та, яка не стоїть на місці у власному саморозвитку, постійно рухається вперед. Найкраще процес виховання відбувається, коли викладач намагається виховувати не повчанням, а власним прикладом [7].

Так, американський дослідник лідерства Джон Адаір визначає риси, які є характерними для лідера, серед них: цілісність особистості (цінності, які сповідаються, відображаються у вчинках), ентузіазм (емоційний підйом), твердість характеру (наполегливість, вимогливість, стійкість), справедливість (однакове ставлення до всіх), турбота про людей, любов до своєї справи тощо [10]. Л. Чанс робить акцент на трьох групах лідерських умінь, а саме: 1) технічних вміннях (вміння, пов'язані із професійною сферою лідера, які людина отримує через досвід та освіту — зокрема, для викладача, це знання предмету, методики викладання тощо). 2) міжособистісних вміннях (розуміння поведінки людей, вміння ефективно спілкуватися, переконувати тощо); 3) концептуальних вміннях (здатність працювати з ідеями, концепціями, вміння логічно мислити, тощо) [11].

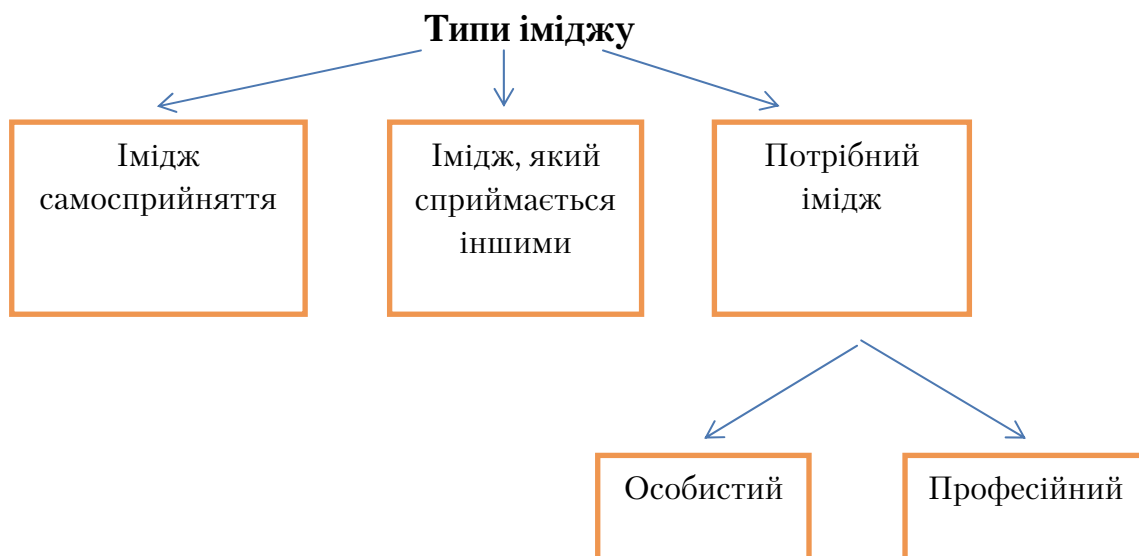
Вчені Бойко А. М., Кравченко Л. М. у своїх дослідженнях зазначають, що «... людина, щоб розуміти та

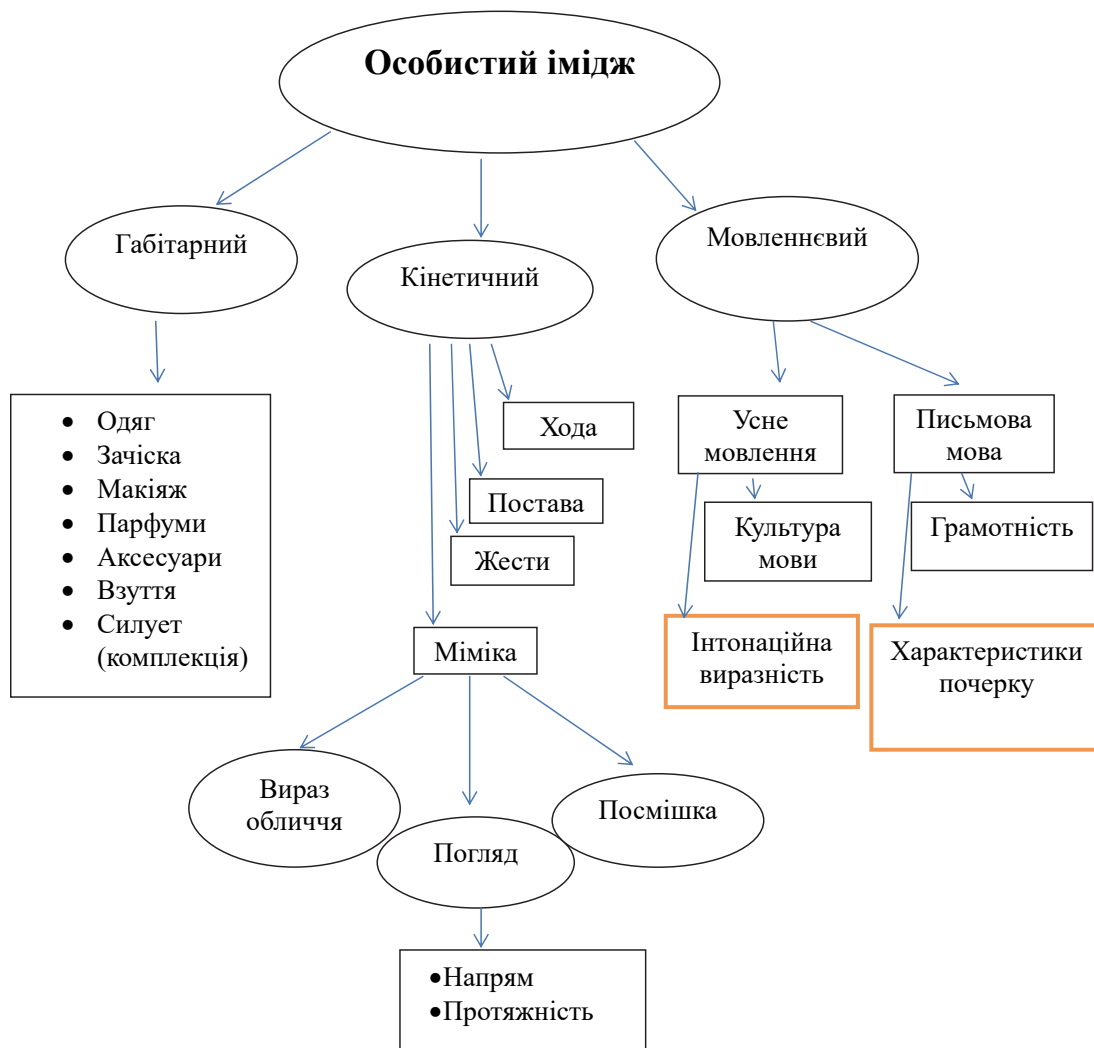
керувати іншими людьми, має, в першу чергу знати себе та вміти керувати собою. Комунікабельність, візуальна привабливість, налаштованість на співпрацю, організаторський та творчий потенціал — якості, які базуються на адекватній самооцінці та роботі над собою» [1].

Для того, щоб бути взірцем для студентів, викладач не повинен забувати про педагогічний імідж. В англійському тлумачному словнику Longman «image — the opinion people have of a person, or the way the person seems to the public», що в перекладі означає — думка інших людей про особу якою вона є, або якою її бачать інші люди [12]. Дане поняття пов'язане не тільки з зовнішнім виглядом, а й з внутрішнім змістом людини, її психологічним типом.

Аналіз літературних джерел дозволив виділити етапи формування педагогічного іміджу та представити їх наступною схемою: 1 етап — сприйняття образу, на основі якого буде формуватися цілісний імідж; 2 етап — аналіз інформації та уявна корекція сприйнятого образу відповідно до ідеального образу та індивідуальних особливостей того, хто сприймає; 3 етап — використання (примірювання, програвання) окремих елементів бажаного іміджу: стилю спілкування, техніки володіння жестами, одягу тощо; 4 етап: «уживання, входження» в образ; 5 етап: привласнення та індивідуалізація обраного (бажаного) образу [8]. Вивчення наукових досліджень таких вчених, як Т. Кулакової, Л. Митиної дозволило структурувати поняття «імідж» більш детально [5, 6]:

Не секрет, що викладач, як і кожна людина у своїй професії має постійно самовдосконалюватись. Цікавою з цього питання є думка С. Різниченко, яка займалася питаннями вищої освіти США. Так, в американській вищій освіті оцінюванню педагогічної діяльності

підлягають «...найважливіші академічні функції..., що включають в себе навчання, проведення досліджень, участь у громадській діяльності». Перевірка здійснюється на основі комплексної діяльності викладача [9]:

- Систематичний формальний рейтинг у студентів;
- Неформальний рейтинг у студентів;
- Рейтинг серед колег;
- Зміст конспектів курсу, що викладається;
- Участь викладача у робочих семінарах;

- Залишкові знання студентів;
- Популярність елективних курсів (кількість студентів, що їх відвідує);
- Думка союзу студентів – випускників.

Варто зазначити, що в деяких американських вузах є анонімні анкети для студентів за якими вони оцінюють викладачів, свого роду рейтинги. Приклад анкети наводиться нижче [3]:

АНКЕТА
визначення рейтингу викладача
(Університет штату Флорида, США)

Уважно прочитайте запитання та дайте щирі відповіді на них. Ваші відповіді ніяким чином не вплинуть на вашу оцінку з даного предмету. Резюме про викладача буде зроблене студентами. Викладач побачить лише результати.

1. Порівнюючи з викладачами, з якими Вам довелося працювати, як Ви оцінюєте якість роботи викладача з даного предмету?

☐ Дуже висока	☐ Досить добра	☐ Середня
☐ Дуже низька	☐ Одна з найгірших	

2. Наскільки Ви вражені майстерністю викладача з даного предмету?

- Дуже Помітно
 Посередньо Мало Зовсім мало

3. В чому на Вашу думку можливі недоліки курсу, якщо вони є?

- В самому предметі В особистості викладача
 В методиці викладання В майстерності викладача
 В темі заняття

4. Яким є викладач по відношенню до студентів:

- Завжди ввічливий та уважний до всіх
 Уважний та тактовний майже до всіх
 Інколи неуважний та грубий
 Часто грубий та неуважний до студентів

5. Говорячи про ліберальність, толерантність, прогресивні ідеї, чи можна сказати, що викладач:

- Заохочує студентів висловлювати власні точки зору
 Який притримується лише власних позицій, але у той самий час є толерантним до інших
 Вороже ставиться до інших точок зору

6. Які з перерахованих якостей найбільш точно характеризують Вашого викладача:

- Урівноважений – не занадто критичний та чутливий
 Цілком урівноважений, справедливо оцінює знання студентів
 Занадто критичний, надзвичайно уразливий, неправильно оцінює знання студентів

7. Напишіть перелік сильних та слабких сторін Вашого викладача

Сильні	Слабкі
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

8. Якби у вас була можливість оцінити роботу викладача за шкалою, за якою оцінюють рівень знань студентів, яку б оцінку ви поставили

- A B C D F

№ п/п	Особистісні характеристики	Рівень				
		Високий	Середній			Низький
		5	4	3	2	1
1	Зовнішність					
2	Якості лідера					
3	Бажання до співпраці					
4	Заслугує довіри					
5	Ентузіазм					
6	Вишуканість та делікатність при спілкуванні					
7	Індивідуальність					
8	Поведінка					
9	Інтерес до інших					
10	Небайдужість до проблем інших					
11	Чесність					
12	Впевненість у власних силах					
13	Голос викладача					
14	Щирість					
15	Наполегливість					

Особистісні якості						
1	Усна мова					
2	Писемна мова					
3	Ініціативність					
4	Здатність працювати з іншими					
5	Здатність діяти залежно від ситуації					
6	Уміння навчати					
7	Відношення до критики					

Слід відмітити, що викладачі можуть ознайомлюватися з результатами даних анкет, бачити свої слабкі та сильні сторони, займатися самовдосконаленням, працювати над власним іміджем тощо.

Цікаві дослідження провів американський вчений М. Тален, який виділив типи професійних позицій педагога: «Сократ» — педагог із репутацією шанувальника дискусій і суперечок; «керівник групової дискусії»; «майстер» — педагог є взірцем для наслідування; «генерал» — вимогливий, чітко слідкує за слухняністю, тому що вважає себе завжди правим; «менеджер» — стиль, у якому педагог заохочує ініціативу та самостійність учнів у вирішенні навчальних завдань; «тренер» — атмосфера спілкування пронизана духом

корпоративності, педагог є натхненником групових зусиль; «гід» — педагог є образом ходячої енциклопедії, але часто відверто нудний [2]. В ідеалі викладач повинен вміти поєднувати ці всі позиції разом.

Великий філософ та мислитель Ксенофонт свого часу зазначив: «ніхто не може навчитися у людини, яка не подобається». Презентуючи свій імідж викладач показує студентам якою особистістю він є, як ставиться до оточуючих, чого чекає від інших. Правильно підібраний імідж та манери самопрезентації викладача не тільки полегшують досягнення стратегічних цілей, але й впливають на формування особистого іміджу студентів і навіть вищого навчального закладу в цілому.

Література

1. Бойко А. М. Кравченко Л. М. Освітній менеджмент як засіб формування педагогічної культури // *Культуролог: альманах / Кафедра культурології ПДПУ імені В. Г. Короленка*. — Полтава, 2008. — № 1. — 186 с.
2. Буланова-Топоркова В. М. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. — Ростов н/Д: Феникс, 2002. — 544 с.
3. Вошевська О. В. Зміст і процес підготовки інженерів-аграрників у вищій школі США: монографія. — Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2011. — 220 с.
4. Імідж. Wikipedia [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Імідж>
5. Кулакова Т. Б. Имя педагога как социокультурный феномен: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. психол. наук / Т. Б. Кулакова. — М., 2007. — 201 с.
6. Митина Л. М. Учитель как личность и как профессионал / Л. М. Митина. — М.: Дело, 1994. — 289 с.
7. Наталевич Н. П. Харизматичні якості викладача вищого навчального закладу — інструмент створення соціокультурного простору майбутнього фахівця [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5701/1/Natalevich.pdf>
8. Олексенко В. П. Формування професійного іміджу сучасного вчителя [Електронний ресурс] / В. П. Олексенко — Формування професійного іміджу сучасного вчителя. — Режим доступу: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/формування професійного іміджу.pdf>
9. Різниченко С. Т. До проблеми атестації науково-педагогічних кадрів в США / С. Т. Різниченко // *Теоретичні питання освіти та виховання*. — 2000. — № 9. — С. 112–116.
10. Adair J. *Develop Your Leadership Skills* / John Adair. — Kogan Page Publishers, 2007. — 89 p.
11. Chance P. L. *Introduction to educational leadership and organizational behavior: theory into practice* / Patti L. Chance, Edward W. Chance. — Eye on Education, 2002. — 237 p.
12. Image. Longman dictionary online [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ldoceonline.com/dictionary/image>
13. Leader. Wikipedia [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://simple.wikipedia.org/wiki/Leader>